

วิธีอ้างอิงบทความนี้: ทิพวรรณ จันทมนัสโชติ, วิภาดา เกษธรรมพิทักษ์, สิปปวิชญ์ วงศ์สุวรรณ และวิศวะ อุนยะวงษ์. (2566). อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชุมชนท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, 9(1), 63-75.

Received:	June	23, 2022
Revised:	July	21, 2022
Accepted:	February	06, 2023

อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ชุมชนท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

ทิพวรรณ จันทมนัสโชติ¹, วิภาดา เกษธรรมพิทักษ์², สิปปวิชญ์ วงศ์สุวรรณ^{3*} และ วิศวะ อุนยะวงษ์⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน 2) ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า และ 3) ตรวจสอบอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนท่าสะบ้าจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าประชาชนในชุมชนท่าสะบ้ามีส่วนร่วมกับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนที่ภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังยืนยันปรากฏการณ์ตามทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียในบริบทของการท่องเที่ยว โดยในส่วนของข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน ศักยภาพทางการท่องเที่ยว ชุมชนท่าสะบ้า

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

* ผู้รับผิดชอบงานหลัก

¹ อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง, อีเมล: tippawan.ja@psu.ac.th

² อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง, อีเมล: wipada.t@psu.ac.th

³ อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงิน ประกันภัย และการจัดการความเสี่ยง คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง, อีเมล: sippavitch.w@psu.ac.th

⁴ อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, อีเมล: wissawa.a@gmail.com

The Influences of Community Participation on Tourism Potentials: Case Study of the Tasaba Community of Wangwiset District, Trang Province

Tippawan Jantamaneechot¹, Wipada Thaothampitak², Sippavit Wongsuwatt^{3*}
and Wissawa Aunyawong⁴

Abstract

This research aims to 1) study levels of people's participation in the community, 2) study the tourism potentials of the Tasaba community, and 3) investigate the influences of community participation on tourism potentials of the Tasaba community of Wangwiset District, Trang Province. The data was collected from 400 people living in the Tasaba community using a questionnaire. The quantitative data was analyzed using descriptive statistics, including frequencies, percentages, means, and standard deviations and using inference statistics with stepwise multiple regression analysis. According to research findings, the Tasaba community had a moderate level of community participation and moderate level of tourism potentials. Results from multiple regression analysis revealed that community participation had statistically influenced on tourism potentials. Additionally, these results still confirmed the phenomenon of stakeholder theory in the context of tourism. In terms of recommendations, the community participation is an important factor of tourism potential development which the stakeholders should focus on.

Keywords: Community participation, Tourism potential, The Tasaba community

Type of Article: Research Article

* Corresponding author

¹Lecturer of Bachelor of Business Administration Program in Marketing, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, E-mail: tippawan.ja@psu.ac.th

²Lecturer of Bachelor of Business Administration Program in Tourism Management, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, E-mail: wipada.t@psu.ac.th

³Lecturer of Bachelor of Business Administration Program in Finance Insurance and Risk Management, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, E-mail: sippavitch.w@psu.ac.th

⁴Lecturer of Master of Business Administration Program in Logistics and Supply Chain Management, College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: wissawa.a@gmail.com

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการเปรียบเสมือนฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและภาพย่อยระดับท้องถิ่น ด้วยฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่กระจายตัวไปยังภูมิภาคและชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ อาทิ การจ้างงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น การส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีมาแต่ช้านาน (Kennedy et al., 2013; Mitchell & Coles, 2009; Wondirad & Ewnetu, 2019)

ถึงแม้ในปี พ.ศ. 2563 – 2564 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นทั่วโลกจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงอย่างชัดเจน (Laparojkit & Suttipun, 2021) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวของไทย (มติชนออนไลน์, 2565)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงให้ความสำคัญกับบทบาทของคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น หนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ซึ่งถือถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยว (อรทัย ก๊กผล, 2552) และยังเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในระดับฐานรากที่สะท้อนถึงบริบทของชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น มีความจำเป็นที่จะต้อง

พิจารณาจากฐานทรัพยากรและศักยภาพทางการท่องเที่ยว ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนอันเป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง มหาวิทยาลัย (U2T) โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตตรัง ได้ดำเนินการร่วมมือกับชุมชนท่าสะบ้า อำเภอลำทับ จังหวัดตรัง ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาบริบทของคนในชุมชน โดยมุ่งเน้นการสำรวจการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว อันจะเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนและช่วยยกระดับชุมชนในด้านการท่องเที่ยวให้พัฒนาต่อไป นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท่าสะบ้า อำเภอลำทับ จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า
3. เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยว

3. สมมติฐานการวิจัย

H_1 : การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจ

H_2 : การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านความสามารถในการเข้าถึง

H_3 : การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม

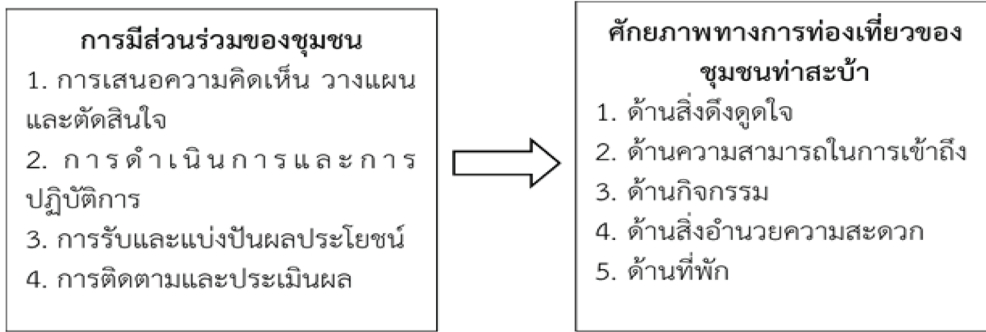
H_4 : การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวก

H₅: การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อ
ศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านที่พัก

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และงาน

วิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแนวคิดตามทฤษฎีผู้มีส่วน
ได้เสียในบริบทของการท่องเที่ยว รวมทั้งการทำงาน
ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งมหาวิทยาลัย (U2T)
เป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบกรอบแนวคิดการ
วิจัยฉบับนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

5.1 ศักยภาพทางการท่องเที่ยว (Tourism potentials)

ศักยภาพทางการท่องเที่ยว คือ ระดับความพร้อมและความสามารถของสถานที่ในการดึงดูดใจและรองรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน (Yan et al., 2017) เป็นสถานที่หรือแหล่งที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในอาณาเขตและพื้นที่ของชุมชน โดยสามารถปรับปรุงหรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวได้ (Bassey, 2015) จากแนวคิดของ Choibamroong (2009) การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนหรือท้องถิ่น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยอาจจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ เป็นสิ่งที่ชุมชนมีทรัพยากรหรือองค์ประกอบที่โดดเด่นเพียงพอให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนมีความสนใจที่จะเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน อาทิ ทะเล น้ำตก ถ้ำ ตลาดน้ำ

ถนนคนเดิน

2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง เป็นองค์ประกอบที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือความสามารถในการเคลื่อนย้ายและขนส่งนักท่องเที่ยวมายังชุมชน อาทิ การคมนาคม การเข้าถึงชุมชนของรถโดยสารสาธารณะ สภาพถนน

3. ด้านกิจกรรม เป็นสิ่งที่ชุมชนดำเนินการภายในชุมชน โดยเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มรดกทางวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น อาทิ การเดินป่า การนั่งช้าง การดูนก การแสดงมโนราห์ การแห่เรือพระ

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบของชุมชนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว อาทิ ห้องน้ำสาธารณะ ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ ตลอดจนสถานที่อำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวในด้านข้อมูลและการบริการ

5. ด้านที่พัก เป็นศักยภาพของชุมชนในการ

รองรับการค้ำแรมของนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน อาทิ จำนวนโรงแรมและห้องพัก

สำหรับบริบทของชุมชนท่าสะบ้า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการสะท้อนถึงระดับความพร้อมของชุมชนในมิติต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน ในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต

5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation)

ถึงแม้การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นที่ยอมรับและมีการศึกษาอย่างกว้างขวางทางวิชาการว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน (Liu et al., 2014; Saufi et al., 2014) แต่ในทางปฏิบัติกลับมีผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงความลำบากและความยากในการยกระดับหรือเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีการศึกษาก่อนหน้านี้ที่บ่งชี้ถึงการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในหลายพื้นที่ (Kebete & Wondirad, 2019; Wang et al., 2016; Wondirad, 2017) ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และควรทำอย่างไร

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการปฏิบัติการ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนผ่านการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน อาจจะเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล

3. การมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ เป็นการรับและแบ่งผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ภายในกลุ่ม โดยผลประโยชน์อาจจะเป็นผลในทางบวกหรือทางลบ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นการร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการที่คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลจะทำให้ทราบถึงระดับของผลการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในครั้งต่อไป

สำหรับบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าสะบ้า ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก เพื่อสะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าสะบ้าอย่างแท้จริง จากหลักการทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder theory) ของ Freeman (1999) บ่งชี้ถึงบทบาทและอิทธิพลของผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถกำหนดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้ โดยในบริบททางการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีข้อบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและการแบ่งปันผลประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่รับประกันผลกำไรทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรับประกันการสนับสนุนผู้อยู่อาศัยและการดูแลชุมชนอีกด้วย (Bricker & Donohoe, 2015; Pansiri, 2013)

6. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมุ่งเน้นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

6.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนท่าสะบ้า อำเภอ

วังวิเศษ จังหวัดตรังทั้ง 11 หมู่บ้าน จำนวน 5,131 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง, ม.ป.ป.) กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าสะบ้า จำนวน 400 คน จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น แต่อาศัยสัดส่วนของจำนวนประชากรที่สามารถจำแนกได้ และการเก็บข้อมูลแบบสะดวกโดยอยู่บนพื้นฐานจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่มาจากสัดส่วนในแต่ละหมู่บ้านของตำบลท่าสะบ้า

6.2 เครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า เพื่อใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าสะบ้า โดยปรับและพัฒนาแบบสอบถามมาจากงานวิจัยของ วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์ และ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2562) และ Tosun (1999) ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 21 ข้อ ได้แก่ ด้านการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ (จำนวน 5 ข้อ) ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ (จำนวน 6 ข้อ) ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ (จำนวน 4 ข้อ) และด้านการติดตามและประเมินผล (จำนวน 6 ข้อ) และ ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวจำนวน 24 ข้อ ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (จำนวน 6 ข้อ) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (จำนวน 5 ข้อ) ด้านที่พัก (จำนวน 4 ข้อ) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (จำนวน 6 ข้อ) และด้านกิจกรรม (จำนวน 3 ข้อ) ซึ่งทั้งส่วนที่ 2 และ 3 เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ใช้เกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน

5 ระดับ จาก ระดับ 1 (น้อยที่สุด) ถึง ระดับ 5 (มากที่สุด)

6.3 การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งมีระดับคะแนนอยู่ที่ 0.94 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity test) และความน่าเชื่อถือ (Reliability test) ของแบบสอบถาม จากการดำเนินการทดสอบแบบสอบถาม (Pilot test) จากประชาชนในตำบลอื่นจำนวน 40 ชุด โดยมีค่าไคเซอร์-เมเยอร์-ออลลกิน (KMO) เท่ากับ 0.92 ซึ่งมากกว่า 0.50 ตามข้อเสนอแนะจาก Carlson and Herdman (2012) ค่า Bartlett's test of sphericity มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 และค่า Factor Loadings อยู่ระหว่าง 0.684 – 0.878 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเพียงพอ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถาม พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.821 – 0.934 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.7 ตามแนวคิดของ Taherdoost (2016) ที่บ่งชี้ว่าตัวแปรของงานวิจัยควรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคไม่น้อยกว่า 0.7 ดังนั้น แบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความถี่และร้อยละ และการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ ยังใช้สถิติเชิงอนุมานสำหรับการตรวจสอบอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple linear regression)

7. ผลการวิจัย

7.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยฉบับนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 232 คน (ร้อยละ 58) และเป็นเพศชายจำนวน 168 คน (ร้อยละ 42) มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 108 คน (ร้อยละ 27) รองลงมาคือ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 20) 51 – 60 ปี (ร้อยละ 18.5) 21 – 30 ปี (ร้อยละ 13) 61 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 11.75) และ ต่ำกว่า 21 ปี (ร้อยละ 9.75) ตามลำดับ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 314 คน (ร้อยละ 78.5) รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 15) และ สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 6.5)

โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก จำนวน 229 คน (ร้อยละ 57.3)

7.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนท่าสะบ้า

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท่าสะบ้า พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจอยู่ในระดับสูง ในขณะที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการปฏิบัติการ การรับและแบ่งปันผลประโยชน์ และการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าสะบ้า

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
การนำเสนอความคิด วางแผน และตัดสินใจ	3.48	1	0.71	สูง
การดำเนินการและปฏิบัติการ	3.39	2	0.74	ปานกลาง
การรับและแบ่งปันผลประโยชน์	3.25	3	0.68	ปานกลาง
การติดตามและประเมินผล	3.12	4	0.65	ปานกลาง
ภาพรวม	3.31		0.60	ปานกลาง

7.3 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านกิจกรรมของชุมชนท่าสะบ้ามี

ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง ในขณะที่ ศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านความสามารถในการเข้าถึงและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง และ ด้านที่พัก มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.81	1	0.67	สูง
ด้านความสามารถในการเข้าถึง	3.39	3	0.68	ปานกลาง

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI.) อยู่ในกลุ่ม 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ด้านกิจกรรม	3.45	2	0.61	สูง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.12	4	0.62	ปานกลาง
ด้านที่พัก	2.43	5	0.74	ต่ำ
ภาพรวม	3.24		0.56	ปานกลาง

7.4 อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนสำหรับการตรวจสอบอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า ดังตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย 1) การดำเนินการ (Beta=0.312) 2) การเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ (Beta=0.244) และ 3) การรับและแบ่งปันผลประโยชน์ (Beta=0.210) ตามลำดับ (โดยพิจารณาจากค่า Beta) จึงยอมรับสมมติฐาน H_1 ในขณะที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการและปฏิบัติการมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพียงในด้านความสามารถในการเข้าถึงชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.651) จึงยอมรับสมมติฐาน H_2

สำหรับด้านกิจกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย 1) การเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ (Beta=0.342) และ 2) การรับและแบ่งปันผลประโยชน์ (Beta=0.232) ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐาน H_3 ในขณะที่ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ (Beta=0.336) การเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ (Beta=0.228) และ การรับและแบ่งปันผลประโยชน์ (Beta=0.151) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐาน H_4 นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ (Beta=0.268) การติดตามและประเมินผล (Beta=0.252) การเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ (Beta=0.196) และ การรับและแบ่งปันผลประโยชน์ (Beta=0.111) มีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้าในด้านที่พักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐาน H_5

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพทางการท่องเที่ยวของตำบลท่าสะบ้า อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

โมเดล	R2	ศักยภาพทางการท่องเที่ยว	B	Std. Error	Beta	P-Value
ด้านสิ่งดึงดูดใจ						
3	0.489	(Constant)	1.490***	0.127		0.000
		ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ	0.296***	0.064	0.312	0.000
		ด้านการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ	0.234***	0.053	0.244	0.000
		ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	0.189**	0.055	0.210	0.001
ด้านความสามารถในการเข้าถึง						
1	0.423	(Constant)	1.461***	0.126		0.000
		ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ	0.628***	0.037	0.651	0.000
ด้านกิจกรรม						
2	0.279	(Constant)	1.942***	0.138		0.000
		ด้านการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ	0.307***	0.052	0.342	0.000
		ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	0.195***	0.049	0.232	0.000
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก						
3	0.430	(Constant)	1.486***	0.122		0.000
		ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ	0.288***	0.061	0.336	0.000
		ด้านการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ	0.199***	0.051	0.228	0.000
		ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	0.123*	0.053	0.151	0.020
ด้านที่พัก						
4	0.570	(Constant)	0.169	0.144		0.241
		ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ	0.314***	0.074	0.268	0.000
		ด้านการติดตามและประเมินผล	0.284***	0.071	0.252	0.000
		ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	0.219*	0.070	0.196	0.002
		ด้านการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ	0.132*	0.064	0.111	0.040

หมายเหตุ *, **, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%, 99%, 99.99% ตามลำดับ

8. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนท่าสะบ้ายังมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่เข้ามามีบทบาทและร่วมในกระบวนการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจในการจัดหรือดำเนินการโครงการต่างๆ ของชุมชน ในขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ อาจจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องด้วยบริบทการท่องเที่ยวที่ชุมชนยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมทั้งคนในชุมชนอาจยังไม่เห็นภาพการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ในหลายๆ พื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับชุมชนในการเสนอความคิดเห็น วางแผน และตัดสินใจ (พิมพ์งา เพ็งนาเรนทร์, 2564; เสาวคนธ์ เหลือง ทองคำ, 2558)

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้าย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดเด่นในด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมของชุมชน ในขณะที่ ด้านความสามารถในการเข้าถึงชุมชนและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านที่พักที่ยังเป็นจุดอ่อนของชุมชนเนื่องจากชุมชนมีรีสอร์ทขนาดเล็ก (4 – 5 ห้องพัก) เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ทำให้ส่งผลต่อความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาค้างแรม

3. อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าสะบ้ายที่มีต่อศักยภาพการท่องเที่ยวในภาพรวมบ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญที่คนในชุมชนมีต่อการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยยังคงคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของชุมชน อาทิ การวางแผน การดำเนินการ การรับและ

แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน และการประเมินและติดตามผล จะยิ่งส่งผลให้ศักยภาพการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน (ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการเข้าถึง กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และ ที่พัก) เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder theory) ที่บ่งชี้ถึงผลลัพธ์ที่ดีขึ้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มาจากความร่วมมือร่วมแรงของผู้ที่มีส่วนได้เสียกับชุมชนในทุกภาคส่วน (Bricker & Donohoe, 2015; Pansiri, 2013) ดังนั้น ผลการทดสอบอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อศักยภาพการท่องเที่ยวยังสามารถยืนยันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทของการท่องเที่ยวจากแนวคิดของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของชุมชนที่มุ่งหวังการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดใหม่ เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อน

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการในชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนให้มากขึ้น โดยพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ครอบคลุมในทุกขั้นตอน และกระจายโอกาสสำหรับการเข้าร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง เนื่องด้วยเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชุมชนทั้งในภาพรวมและที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ควรมีการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านการเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างแท้จริง อาทิ การจัดตั้งกลุ่มรถพ่วงข้าง

เพื่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนท่าสะบ้า เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กที่เดินทางมายังชุมชน การพัฒนาส่วนของห้องน้ำสาธารณะภายในชุมชนและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาโฮมสเตย์ทดลองสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มค้างแรมที่มีความสนใจในการเรียนรู้วิถีชีวิตเชิงเกษตรของชุมชนท่าสะบ้า

9.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนท่าสะบ้า เพื่อเป็นจุดขายและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนชุมชน
2. ควรมีการศึกษารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากชุมชน

ท่าสะบ้าเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้าน การเกษตร

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมและมีประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้ อาทิ ความพร้อมและศักยภาพของภาคีหรือผู้มีส่วนได้เสีย

10. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานสภาเกษตรกร จังหวัดตรัง และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง ตลอดจนชุมชนท่าสะบ้า ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จ ลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

- ที่ทำการปกครองอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. (ม.ป.ป.). *สภาพและข้อมูลพื้นฐาน*. ค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2565, จาก: <https://wangwiset.dopatrang.go.th/general1.php>.
- พิมพ์งา เพ็งนาเรนทร์ (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครปฐม. *วารสารสารสนเทศ*, 19(2), 95-108.
- มติชนออนไลน์. (2565). 'พัฒนา' วางนโยบายเดินหน้าท่องเที่ยวไทยปี'65 เต็มโดทั่วถึง-สมดุล-ยั่งยืน ย้ำบันรายได้ 1.2 ลลพ. ค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2565, จาก: https://www.matichon.co.th/economy/news_3166366.
- วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์ และเทิดชาย ช่วยบำรุง. (2562). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 7(1), 35-45.
- เสาวคนธ์ เหลืองทองคำ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 11(1), 19-29.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- Bassey, B. E. (2015). Transforming the Nigeria tourism industry through tourism entrepreneurial development. *African Journal of Business Management*, 9(15), 569-580.
- Bricker, K., & Donohoe, H. (2015). *Demystifying theories in tourism research*. Wallingford, UK: CABI.
- Carlson, K. D., & Herdman, A. O. (2012). Understanding the impact of convergent validity on research results. *Organizational Research Methods*, 15(1), 17-32.
- Choibamroong, T. (2009). *The role of local government organizations and sustainable tourism development based on the sufficiency economy concept*. Publisher of the Cabinet and the Government Gazette. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World development*, 8(3), 213-235.
- Freeman, R. E. (1999). Divergent stakeholder theory. *Academy of management review*, 24(2), 233-236.
- Kebete, Y., & Wondirad, A. (2019). Visitor management and sustainable destination management nexus in Zegie Peninsula, Northern Ethiopia. *Journal of Destination Marketing & Management*, 13, 83-98.
- Kennedy, M. O., Monica, V. V., Maria, A. S. N., & Carlos, A. R. G. (2013). Ecotourism in developing countries: a critical analysis of the promise, the reality and the future. *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences*, 4(5), 481-486.

- Laparojkit, S., & Suttipun, M. (2021). The influence of customer trust and loyalty on repurchase intention of domestic tourism: A case study in Thailand during COVID-19 crisis. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(5), 961-969.
- Liu, J., Qu, H., Huang, D., Chen, G., Yue, X., Zhao, X., & Liang, Z. (2014). The role of social capital in encouraging residents' pro-environmental behaviors in community-based ecotourism. *Tourism Management*, 41, 190-201.
- Mitchell, J., & Coles, C. (2009). *Enhancing private sector and community engagement in tourism services in Ethiopia*. Project Report for the World Bank.
- Pansiri, J. (2013). Collaboration and partnership in tourism: The experience of Botswana. *Tourism Planning & Development*, 10(1), 64-84.
- Saufi, A., O'Brien, D., & Wilkins, H. (2014). Inhibitors to host community participation in sustainable tourism development in developing countries. *Journal of sustainable tourism*, 22(5), 801-820.
- Taherdoost, H. (2016). Validity and reliability of the research instrument; how to test the validation of a questionnaire/survey in a research. *International Journal of Academic Research in Management*, 5(3), 28-36.
- Tosun, C. (1999). Towards a typology of community participation in the tourism development process. *Anatolia*, 10(2), 113-134.
- Wang, C. C., Cater, C., & Low, T. (2016). Political challenges in community-based ecotourism. *Journal of sustainable tourism*, 24(11), 1555-1568.
- Wondirad, A. (2017). Who benefits from the ecotourism sector in Southern Ethiopia? *International Journal of Tourism Sciences*, 17(4), 276-297.
- Wondirad, A., & Ewnetu, B. (2019). Community participation in tourism development as a tool to foster sustainable land and resource use practices in a national park milieu. *Land use policy*, 88, 104155.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an Introductory Analysis. 3rd Edition*, Harper and Row, New York.
- Yan, L., Gao, B. W., & Zhang, M. (2017). A mathematical model for tourism potential assessment. *Tourism Management*, 63, 355-365.